

AL IV-LEA CONGRES INTERNAȚIONAL DE STUDII ROMÂNEȘTI (SUCEAVA, 9-12 IULIE 2001)

Mihai Iacobescu

Universitatea “Ștefan cel Mare” din Suceava a găzduit în zilele de 9-12 iulie 2001 unul din cele mai de seamă evenimente științifice din câte au avut loc până la această dată în Alma Mater Sucevensis: Al IV-lea Congres Internațional de Studii Românești.

Organizat de Catedra de Istorie și Decanatul Facultății de Istorie și Geografie, împreună cu Societatea pentru Studii Românești din SUA, Institutul de istorie “A.D. Xenopol” din Iași, cu sprijinul Consiliului Județean, al Prefecturii și Primăriei Municipale Suceava, precum și al Direcției Județene pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național, congresul a prilejuit un rodnic și pasionat dialog științific. Au participat peste 140 de specialiști interesați și pasionați de investigarea și elucidarea unor aspecte ale culturii și civilizației românești – academicieni, profesori universitari, istorici, filosofi, politologi, sociologi, lingviști, filologi, istorici ai artei și culturii, muzeografi etc.

După cele trei congrese anterioare – care au avut loc la Paris (1986), Iași (1993), Cluj Napoca (1997) – cel de la Suceava, din acest an a fost onorat de prezența și intervențiile a unor membri ai Academiei Române, oameni de cultură și știință din 8 țări (S.U.A., Australia, Franța, Suedia, Ucraina, Republica Moldova, Marea Britanie și România), profesori de mare prestigiu din 17 centre universitare de peste hotare și 8 universități din țară, București, Iași, Cluj Napoca, Craiova, Timișoara, Constanța, Oradea, precum și 32 cadre universitare din Suceava, cercetători și specialiști de la institute și ministere, muzee, arhive centrale și locale etc.

Tematica abordată a cuprins o gamă extrem de variată de aspecte ale evoluției societății românești, din toate timpurile și din întreg spațiul vechii Dacii – folclor, literatură, economie, dar, îndeosebi, istorie, politologie, sociologie, filosofie, lingvistică, arheologie, mentalități, urbanism etc.

După comunicările prezentate în plenul congresului – de către academicienii Cornelia Bodea – *Bilanț istoriografic româno-american la început de mileniu III* și Alexandru Zub – *Identitatea națională și globalizarea în România tranziției post comuniste* – au urmat lucrările pe secții, în 7 săli, împărțite pe teme mai ample, ca, de pildă: arheologie, istorie antică, medievală, modernă și contemporană, sinteze referitoare la epoca napoleoniană și țările române (1800-1815), filosofie românească, scriitori români, societatea românească în secolele XIV-XIX, consecințele primului război mondial, noi considerații privitoare la sași, maghiari și români, dinastia de Hohenzollern în România, România după cel de-al II-lea război mondial, politica culturală în epoca comunistă, agricultura românească după al doilea război mondial, politica externă a României comuniste, geografie, educație și cultură.

Referiri dintre cele mai bogate s-au făcut la unele teme largi, ca, bunăoară, Basarabia sub dominația rusească, Bucovina în timpul stăpânirii habsburgice etc.

Dintre temele de istorie românească abordate de către oaspeții de peste hotare ne-au reținut atenția: *Vlad al III-lea Dracula și Ștefan cel Mare* (Kurt Treptow, SUA, autorul recentului volum, *Vlad III Dracula; The Life and Times of the Historical Dracula*, apărută în engleză la Iași, Oxford, Portland, 2000, 256 pagini), *Transnistria: soluție românească la problema evreiască* (Dennis Deletant, Londra), *Inteligența săsească din Transilvania și țărănimea ei în anul 1920* (Sacha Davis, Australia), *Moldova în anul 2000 – un punct de cotitură?* (Paul S. Quinlan, Franța), *Contribuția lui A.D. Xenopol la istoriografia românească* (Paul Michelson, SUA), *Relațiile*

diplomatice dintre ucraineni și România între anii 1917-1923 (Igor Piddubnyi, Cernăuți, Ucraina), *Activitatea Societății lui Iisus într-un oraș transilvănean din secolul al XVIII-lea: Iezuiții din Cluj* (Paul Shore, SUA), *Un dascăl uitat: părintele Vida. Elemente pentru memoria învățământului limbii franceze și a dicționarilor din domeniul româno-francez în Țările Române în sec. al XIX-lea* (Gilles Bardy, Franța), *Opiniile lui M.P. Dragoman despre relațiile dintre popoarele român și ucrainean* (Anatoly Kruglashov, Cernăuți, Ucraina), *Spații orașenești și identități strategice* (Shannon Woodcock, Universitatea din Melbourne, Australia).

Contribuții inedite au adus în lucrările lor istoricii suceveni de la Universitatea “Ștefan cel Mare”: prof. univ. dr. Dumitru Vitcu (*Oscar S. Straus, Carol I și chestiunea evreiască în România 1910*), lector univ. dr. Ștefan Purici (*Relații româno-ucrainene în perioada contemporană*), precum și geografii: conf. univ. dr. Vasile Efros (*Momente istorice cu valențe turistice în Republica Moldova*) și conf. univ. dr. Gheorghe Romanescu (*Rolul Comisiei Europene a Dunării (CED) în regularizarea brațelor dunărene*).

Românii din afara actualelor frontiere ale țării au fost prezenți cu teme, pe cât de inedite pe atât de actuale: *Rezistența nobilimii române din Basarabia împotriva politicii de rusificare în anii 1812-1863* (Ion Varta, Academia de Științe Chișinău), *Mișcarea națională din Basarabia, în epoca modernă* (Gheorghe Negru, Chișinău), *Evoluția intelectualității din Basarabia la începutul secolului XX, 1900-1917* (Eugenia Danu și Corina Danu, Chișinău), *Organizarea internă a Republicii Democratice Moldovenești în anii 1917-1918* (Valeriu Popovschi, Institutul de Istorie al Academiei de Științe, Chișinău). Problemele esențiale mai puțin cunoscute ale istoriei Basarabiei contemporane au fost abordate de români din acest teritoriu și în comunicările *Basarabia în 1989 între comunism și naționalism* (Igor Cașu, Universitatea de Stat, Chișinău), *Implozia URSS. Marile Puteri, România și Problema Basarabiei* (Gheorghe Cojocaru, Institutul de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei, Chișinău).

Din nefericire, nu toate aceste comunicări au putut fi și susținute la Suceava, fiindcă autorii lor, deși s-au înscris din vreme nu au mai putut trece “frontiera” peste Prut, în noile condiții ale introducerii pașapoartelor pentru intrarea basarabenilor în România, iar costul noilor documente este de câteva ori mai mare decât retribuția medie a unui lucrător modest. Autorii și-au trimis lucrările doar spre a fi tipărite în volum.

La secția de arheologie au fost prezentate teme în care s-au regăsit numeroase elemente inedite, rod al investigațiilor cadrelor universitare sucevene, ca, de pildă: *Locul civilizației Cucuteni în neoliticul românesc și sud-est european* (Dumitru Boghian, Suceava), *Cultura ceramicii liniare la est de Carpați: raporturile cu neoliticul central și vest european* (Sorin Ignătescu, Suceava), *Începuturile istoriografiei arheologice în Bucovina* (Constantin Emil Ursu, Suceava), *Curtea Domnească din Suceava în prima jumătate a secolului al XV-lea* (Florin Hău, Suceava).

Între temele de literatură, menționăm o întreagă secție dedicată lui Ion Creangă, în cadrul căreia menționăm lucrările: *Considerații asupra literaturii lui Ion Creangă* (Mircea A. Diaconu, Suceava), *Simbolismul luminii în “Amintiri din copilărie”, de Ion Creangă* (Marina Capbun, Constanța), o altă secție, închinată scriitorilor români, cu teme, ca: *Meditațiile lui Mihai Ursachi* (Adam Sorkin, Pennsylvania, SUA), *Scriitori români din exil și literatura română* (Mihaela Albu, Universitatea Columbia), *Destinul și spiritul scrisului rădăușean* (Vasile I. Schipor, Centrul de Studii “Bucovina”, Rădăuți). N-au lipsit nici unele abordări îndrăznețe, privind evaluarea politicii culturale în epoca comunistă, precum: *Ritualizarea condiției științifice în perioada anilor 1948-1953* (Andi Mihalachi, Iași), *Cultura în cadrul regimului totalitar comunist* (Gheorghe Nicolaev, Academia de Științe a Moldovei, Chișinău), *Politica etnoculturală în Republica Autonomă a Moldovei* (Elena Negru, Institutul de Istorie, Chișinău), alte subiecte au sondat îndeosebi aspecte de filosofia culturii sau literatură comparată: *Constantin Noica și modelul discipolului în filosofia*

românească, Emilia Guliciuc, Suceava), *Teatrul de idei la Camil Petrescu. Conexiuni cu dramaturgia lui Henrik Ibsen* (Livia Nadis, Timișoara).

Aspecte inedite, cu abordări interdisciplinare au avut și teme precum: *Considerații privind vechimea transhumanței și a plutăritului în Moldova medievală* (Dumitru Agache, Iași), *Realități economice din Moldova medievală în viziunea unor călători străini* (Mihai Lazăr, Suceava), *Așezări culturale din Subcarpații dintre Bistrița și Trotuș în secolele XIV-XVIII* (Simona Petrariu, Suceava).

S-au adăugat interesante abordări de filosofie, ca: *Dimitrie Cantemir și filosofia greco-romană* (Maria Iurescu, Suceava), *Concepția lui Vasile Gherasim despre rolul etnicului în filosofie* (lector univ.dr. Rodica Iacobescu, Suceava), *Filosofia românească: o filosofie a universalității non-generice* (conf.univ.dr. Viorel Guliciuc, Suceava); teme de limbă și lingvistică, precum: *Nume de animale de origine latină în toponimia românească* (Anca Fanea, București), *Onomastica bucovineană* (Gheorghe Moldoveanu, Suceava); teme ce privesc istoria religiei – *Icoana pentru omul modern* (Mirela Beguni, Suceava), *Un nou manuscris din "școala" de miniaturistică de la Dragomirna inițiată și patronată de mitropolitul Anastasie Crimca* (conf.univ.dr. Olimpia Mitric, Suceava); subiecte de imagologie – *Imaginea românilor în viziunea sașilor transilvăneni. Încercare de sinteză* (lector univ.drd. Florin Pintescu, Suceava), *Din istoria mentalităților în Țara Românească, în sec. XVII-XVIII: Imaginea corpului uman* (Alina Felea, Chișinău), *Suceava și monumentele ei istorice în mentalitatea localnicilor în secolele XVIII-XIX* (conf.univ.dr. Mircea Ignat, Suceava); teme de geografie, ca: *Factori de risc climatic pentru populația și așezările din Subcarpații Moldovei* (conf.univ.dr. Liviu Apostol, Suceava), *Condiții istorico-geografice reflectate în structura, dinamica și peisajul agricol al Bucovinei* (prof.univ.dr. Costică Brânduș și conf.univ.dr. Ioan Iosep, Suceava), *Valorificarea resurselor de ape minerale din Depresiunea Dornelor* (lector univ.dr. Viorel Chiriță, Suceava).

Probleme de educație și etică, au fost abordate în teme, precum: *Archaeus mioritic* (Bogdan Popoveniuc, Suceava), *Preocupări etice românești cu privire la definirea conștiinței morale* (conf.univ.dr. Sorin-Tudor Maxim, Suceava), *Reabilitarea educației morale în societatea românească* (Dana Lupșoru, Suceava). Foarte interesante au fost și temele de folclor, ca, de pildă: *Trăsături ale riturilor indo-europene pastorale referitoare la fertilitate în cântecul românesc "Miorița"* (Ana Chelariu, New Jersey, USA), *"Mireasa Lumii" în folclorul european* (Ioan Filipciuc, Câmpulung Moldovenesc), *"Vârstele" și "Dorurile" în lirica populară din Bucovina* (Elena Cristuș, Rădăuți).

În cadrul lucrărilor Congresului, un loc foarte important l-a avut și masa rotundă, organizată marți, 10 iulie, în amfiteatrul 54, la Universitatea suceveană, pe tema: *Studii românești de masterat pentru străini* – la care au intervenit în cadrul dezbaterilor Ernest Latham, de la Institutul de Servicii Externe din Washington, Dennis Deletant, de la Colegiul Universitar din Londra și Paul Michelson, de la Huntington College, USA, iar din partea românească, Liviu Țârău, de la Universitatea din Cluj. Vorbitorii au relevat însemnătatea și consecințele extrem de bogate și benefice, pe care le au ciclurile de masterat pentru tinerii din străinătate, organizate la diverse institute și universități românești, în problematica familiarizării cursanților cu istoria culturii și civilizației românești, a cunoașterii și aprofundării limbii române – aspecte esențiale pentru difuzarea și receptarea în străinătate a istoriei românilor. Discuțiile au fost întărite, argumentate cu exemple din viața și experiența participanților la masa rotundă, care au relatat secvențe extrem de sugestive din împrejurările și etapele în care au luat contact direct cu centrele universitare din Iași, Cluj sau București, cu literatura românească de specialitate, cu oamenii de cultură și știință din România.

Cel mai bogat capitol, din ansamblul general al tematicii Congresului, s-a referit, spre beneficiul sucevenilor, al tuturor românilor participanți și îndeosebi al cadrelor universitare gazde la *Istoria Bucovinei*. Faptul n-a fost, de bună seamă, întâmplător. Cei mai mulți dintre participanții din

străinătate au venit special spre a vedea frumusețile, monumentele istorice ale Bucovinei. Catedra de Istorie, organizatoarea, din partea gazdelor, este implicată de mai mulți ani în mai multe proiecte de cercetare, referitoare la istoria Bucovinei. În plus, printre invitați, printre participanții la Congres s-au aflat și români din nordul Bucovinei. Acestea sunt, poate, numai o parte din rațiunile care explică faptul că în cadrul actualului congres au fost nu mai puțin de 5 secțiuni în care au fost prezentate lucrări privind istoria Bucovinei.

În ordinea prezentării lor, menționăm: *Contribuții științifice din Bucovina la dezvoltarea biologiei* (Petru Bejinariu, Centrul de Studii "Bucovina", Rădăuți), *Activitatea corală în Bucovina anilor 1860-1940* (Alis Niculică, Suceava), *Peter Tomaschek – un candidat bucovinean la Premiul Nobel pentru Pace* (Ștefănița Ungureanu, Centrul de Studii "Bucovina", Rădăuți). Unele teme s-au referit la combaterea unor teze ale istoriografiei străine actuale, ca, de pildă: *Istoria Bucovinei – între adevăr și mistificare* (Mugur Andronic, Muzeul Național al Bucovinei, Suceava), *Bucovina o anticameră a Europei* (Ladis Kristof, Portland University, SUA), *A fost Bucovina sub habsburgi (1774-1918) un "model" de integrare europeană?* (Mihai Iacobescu, Universitatea "Ștefan cel Mare", Suceava), *Politica austriacă în Bucovina și receptarea ei în mediile românești (sfârșitul secolului al XIX-lea)* (Marian Olaru, Centrul de Studii "Bucovina", Rădăuți). Alte teme au vizat aspecte esențiale din istoria Bucovinei, ca: *Istoricul căilor ferate din Bucovina* (Mihai Burduja, Câmpulung Moldovenesc), *Aspecte politice și economice privind construcția de căi ferate în Moldova reflectate în ziarul "Bucovina" și "Czernowitzer Zeitung" din Bucovina* (Ihor Jaloba, Universitatea Națională "Yuri Fedkovici", Cernăuți), *Realipirea Bucovinei la România văzută de ostașii militari francezi în 1918* (Jean Nouzille, Strasbourg, Franța), *Problema Bucovinei între Pact (23 august 1939) și Rapt (28 iunie 1940)* (Vitalie Văratîc, Arhivele Ministerului de Externe al României, București), *Integrarea Bucovinei în cadrul României Mari. Aspecte legislative* (Flavius-Cătălin Siulescu, Suceava), *Europeanism și regionalism. Debutul unei polemici între publicațiile "Ideea Europeană" și "Junimea literară" din Bucovina* (Harieta Mareci, Universitatea "Ștefan cel Mare", Suceava), *Documente inedite din arhivele cernăuțene privitoare la viața și activitatea lui Ion Nistor* (Doina Alexa, Direcția Județeană a Arhivelor Statului, Suceava), *Românii din Bucovina în sistemul parlamentar al Monarhiei de Habsburg* (Mihai Ștefan Ceaușu, Institutul de Istorie "A.D. Xenopol", Iași), *Bilingvismul ca o formă de coexistență în Bucovina* (Florica Diaconescu, Universitatea "Ștefan cel Mare", Suceava), *Bucovineanul Constantin Hurmuzachi: un neobosit luptător pentru formarea și consolidarea statului român modern* (Ilie Luceac, Colegiul Pedagogic al Universității Naționale "Yuri Fedkovici", Cernăuți). Două din lucrările prezentate la Congres s-au referit la probleme actuale ale istoriei românilor din nordul Bucovinei: *Identitatea românească din Ucraina la început de mileniu II* (Eugen Patraș, București), *Românii din nordul Bucovinei: idealuri și perspective* (Alexandrina Cernov, Universitatea Națională "Yuri Fedkovici", Cernăuți).

Ar fi demn de menționat și un alt fapt semnificativ: pe tot parcursul Congresului, în holul Universității "Ștefan cel Mare" au fost organizate două expoziții de carte, cu vânzare: una în limbi străine, alta de carte românească, fapt ce a oferit posibilitatea participanților să-și procure valoroase lucrări de specialitate, din cele mai recente apariții.

Întrucât spațiul relativ redus al actualei publicații nu ne îngăduie o analiză în detaliu a semnificației majore a Congresului, vom conchide doar câteva elemente fundamentale. Suceava, Universitatea "Ștefan cel Mare" a "trecut" cu bine unul dintre cele mai importante examene științifice din viața sa. Congresul a oferit participanților, români și străini consolidarea sau încheierea unor relații prietenești, schimburi de opinii și cărți, perspectivele unor valoroase colaborări viitoare, receptarea de către specialiștii străini a unor concluzii ale cercetărilor științifice românești, o mai bună cunoaștere a preocupărilor de care sunt animați oamenii de știință de la Suceava și din alte centre de cultură din România.

La sfârșitul Congresului, președintele Societății Americane de Studii Românești, domnul James Augerot, de la Universitatea din Washington, împreună cu istoricul Paul E. Michelson, de la Colegiul Huntington, SUA, au mulțumit gazdelor pentru ospitalitatea și condițiile bune oferite, precum și pentru prilejul de a vedea sau revedea frumusețile Bucovinei, oferind, totodată, cărți valoroase pentru Biblioteca Universității "Ștefan Cel Mare" din Suceava, între care un impresionant volum în limba engleză, închinat monumentelor și comorilor de frumuseți ale Bucovinei. Momentul emoționant l-a constituit și cuvântul rostit de istoricul prof. univ. dr. Ladis Kristof (de la Universitatea de Stat din Portland, SUA), originar din Bucovina, care, împreună cu un set de cărți de istorie universală contemporană a lăsat cititorilor suceveni o impresionantă dedicație, care îi rezumă viața – dedicație de care o reproducem mai jos.

For Our Parents,

Ladis and Jane Kristof

and

David and Alice WuDunn,

and for

Sirena WuDunn (1962-1983)

Această carte o oferă
Bibliotecii Universității
din Suceava autorii. Motivat
gestului lor este că tatăl lui Nicholas,
adică subsemnatul Ladis K. D. Kristof, profesor
emerit de Științe politice la Portland State University,
în Oregon, USA, este Bucovinean de origine, anume din satul
(Comuna) Carapciu pe Ceremuș, jud. Stornin, de unde a plecat
definitiv în 1944 la vârstă de aproape 26 de ani și pe urmele
răsit țara (între 1944 și 1948). Nicholas curatoarele
în 1971 și în 1996 am fost trei copii ai Carapciu
pe Ceremuș, astăzi în Ucraina. În conacul familiei
mele este acum școala de sece ani. Biserica
pe care o aveam în par, unde la subso
erau siriile bunurilor mele, fondatorii
bisericii, nu mai există, nici
un semn al ei. —
Ladis K. D. Kristof
6 iulie 2001